

TOSHKENT ELINING AZIZ FARZANDI

Jo`raqulova Elnora Jo`rabek qizi

TOSHKENT DAVLAT TRANSPORT UNIVERSITETI

Aviatsiya transporti muhandisligi 3-bosqich talabasi

juraqulovaelnora102@gmail.com

*Toshkentni sevmolik yurakning ishi,
Shu uchun shartmikan bunda tug`ilmoq!
Shartmi, bir romanga ishqiboz kishi
O`zi u romanga qahramon bo`lmoq!*

**Maqsud
Shayxzoda**

Annotatsiya: Ushbu maqolada Nizomiy vatanida tug`ilgan Maqsud Shayxzoda falakning gardishi bilan o`zbek diyoriga kelib qolishi, hayotining achchiq, baxtli kunlarini shu yerda o`tkazishi haqida yoritib beriladi.

**Kalit so`zlar:** shoir, asar, she`riyat, ozarbayjon-o`zbek aloqalari.

Annotation: This article tells about Maksud Sheikhzoda, who was born in Nizami's homeland, came to the Uzbek land and spent the bitter and happy days of his life here.

Keywords: poet, essay, poetry, Azerbaijani-Uzbek relations.

Ozarbayjon o`lkasi Agtash shahri Ma'sumbeklar oilasida bir bola dunyoga keldi. U bolaning ismi Maqsuddir. Maqsud Shayxzodaning otasi Ma'sumbek o`z zamonasining taraqqiyparvar ziyolilaridan bo`lib, meditsina ilmlaridan tashqari,

san'at, adabiyot , tarix va falsafa ilmlari bilan qiziqqan. Onasi Fotimaxonim zamonaviy ilm-fan asoslarini egallagan ,ozarbayjon xotin-qizlarining peshqadam vakilasi edi.

Ma'sumbekning uyi zamonasining madaniy, adabiy markazi bo`lib , shaharning ziyolilari Shayxzodalar uyiga yig`ilar va turli munozaralar olib borar edi. Bu adabiy muhit uchun Pushkin, Lermantov, Shekspir, Firdavsiy, Nizomiy, Navoiy asarlaridan o`qilar edi. Bo`ljak shoir-Maqsud Shayxzoda bu adabiy munozaralardan ko`p bahra olgan. Maqsud Shayxzodaning adabiyot sohasida ketishiga sabab ham shunday adabiy muhit turtki bo`lgandir balki.

Shayxzoda boshlang`ich maktabni tugatib 1921-yil oxirlarida o`qishni davom ettirish niyatida Bokuga yo`l oladi. 1925-yil Boku Oliy pedagogeka bilim yurtini a`lo baholar bilan tugatgan Maqsud Shayxzodani Ozarbayjon Maorif xalq komissarlarining yo`llanmasi bilan Darbandga yo`l oladi. Maqsud Shayxzoda Darband Shahridagi 1-bosqich maktablardan birida turk tili va adabiyotidan dars bergan. Shayxzoda o`qituvchilik bilan chegaralanib qolmay , Bo`ynoqda nashr qilingan "Maorify yo`li", Bokuda chiqarilgan "Kommunist" gazetalariga xabar, she'r va maqolalar yuborib turgan. Shayxzoda Dog`istonda kechgan qisqa hayoti davomida ham muallim, ham shoir, ham jurnalist sifatida namoyan bo`lgan.

1927-yil 6-dekabrda aksinqilobiy tashkilot a'zosi sifatida Maqsud Shayxzoda hibsga olinadi va 1928-yil Shayxzodaga nisbatan 3 yillik surgun e`lon qilinadi. Shayxzoda Moskva, Tiflis va Bokudan boshqa shahrlarda surgun muddatini o`tashi mumkin edi. Shayxzoda ota-onasining maslahati bilan surgungoh sifatida Toshkentni tanlaydi. 1928-yil fevral oyining oxirlarida Toshkentga keladi. 3 yil o`tib o`z yurtimga qaytib ketaman deb o`ylagan Shayxzoda o`zbek elining jondan aziz farzandi bo`lib qoldi. Shayxzoda Toshkentga kelgach turli gazeta va jurnallarda o`z faoliyatini olib bordi.

Maqsud Shayxzoda O`rta Osiyo Davlat universitetida oz vaqt o`qiydi (1928-1929), keyin “Sharq haqiqati” gazetasi tahririyatida tarjimon bo`lib xizmat qila boshlagan. Shayxzoda gazetada qisqa muddat ishlagan, shu qisqa vaqt ichida o`zbek tilini qunt bilan o`rgangan. 1929-yil Shoirning o`zbek tilidagi ilk “Traktor” sarlavhali she`ri e`lon qilindi. Bu she`r shoirning o`zbek tilidagi ilk she`ri edi. Shu vaqtdan boshlab umrining so`ngiga qadar o`zbek adabiyoti ravnaqi uchun ter to`kib, adabiyotimiz xazinasini she`r va dostonlar, drama va tarjimalar bilan boyitdi.

Shayxzodaning o`zbek o`lkasidagi hayoti sekin-asta izga tushib, ijodi porlay boshladi. Shoirning “O`n she`r”, “Undoshlarim”, “Uchinchi kitob”, “Jumhuriyat” she`riy to`plamlari nashr etildi. Shoir bu she`rlari bilan o`zbek kitobxonlarining qalbidan joy oldi. Maqsud Shayxzoda o`zbek diyoriga atab yozgan “Toshkentnoma” dostonida bu yurtning qadim kuhna tarixi, bog`u bo`stonlari, mehmondo`stligi haqida kuylagan. Shoir o`zining dostoni orqali xalqimizning mehnat sevarligi, bardoshlilik boshiga og`ir sinov kelganda ham mardona tura olishini aytib o`tgan. O`z vatandoshlariga nafaqat boshqa ellatlarga ham mehr ko`rsatishini tasvirlagan.

... Bola desa xotirlanar bolajonlilar,

Bolalarga g`amxo`rlilar, mehribonlilar.

Men toshkentlik temirchiga aytaman: - Rahmat!

O`n to`rt bola asrab olgan Shoahmad aka...

A, mehribon Bahri opa, sen chekib zahmat,

O`z bolangday mehr qo`yding o`n to`rt o`ksizga.

O`n to`rt bola, o`n to`rt millat, turli o`n to`rt ot,

Shoahmadning farzandi deb tanilgan avlod.

Bu gulzorlar, bu hovuzlar, bog`lar-bog`chalar

Allanelar eslatadi bu keng ko`chalar....

Shoir urush yillarini xotirlab Toshkentlik temirchi Shoahmad aka va rafiqalari Bahri opaning bag`ri kengligi , mehribonligi, o`zga millat o`zga el farzandlarini o`z farzandidek bag`riga olganliklariga tashakkurlar aytadi.

Kim ham o`ylabdiki ozor xalqining farzandi o`zbek diyoriga kelib, u xalqning o`z farzandidek bo`lib ketishini . O`zbek millatining tilini, qadriyatlarini, urf-odatlarini o`rganib shu yurtda ijod qildi. O`zbekistonga bag`ishlab she`r, dostonlar yaratdi. Maqsud Shayxzoda el suygan shoirlardan edi. Shayxzoda bu olamni tark etganiga 58 yildan ko`p vaqt o`tibdi. Shoir o`zi aytganidek, hamon o`z so`zlari, asarlari bilan tirik.

Agar bog`lar gullasa, demak, bog`bon o`lmapti,

Agar charog` porlasaha... Charog`bon o`lmapti,

Agar qanot qoqilsa, demak, shunqor o`lmapti,

Agar g`azal yozilsa, demakki, yor o`lmapti,

Shirillasa gar suv, demak, mirob o`lmapti

Agar bo`lsa kitibxon, demak kitob o`lmapti...

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Naim Karimov, Maqsud Shayxzoda: Ma`rifiy-biografik roman.-T.: “Sharq” nashriyoti 2009.
2. Maqsud Shayxzoda, Dunyo boqiy: She`rlar. Dostonlar. Dramalar.- T.: “Adabiyot va san`at” nashriyoti, 1998.
3. Elektron pochta: [Maqsud Shayxzoda. Toshkentnoma. Doston. | Xurshid Davron kutubxonasi](https://scientific-jl.org/obr)